

Акад. Таки Фити

Помош за малите и средните претпријатија

Денес, во Република Северна Македонија постојат 75.914 активни деловни субјекти, од кои дури 99,7 % влегуваат во групата на микро-, мали и средни претпријатија. Притоа, микропретпријатијата сочинуваат 90 % од вкупната бизнис-популација во земјава. Малите и средните претпријатија (МСП), вклучувајќи ги тука и микропретпријатијата, во македонската економија учествуваат со 75 % во креирањето на вработеноста и со 65 % во додадената вредност, што е значително над просекот на ЕУ – 27 и тоа говори за фактот дека МСП се столбот на нашата економија. Но, овие бизниси, посебно микропретпријатијата, се ранлива група економски субјекти и се силно погодени од кризата. Ние веруваме дека дел од сопствениците на малите бизниси, особено оние што се претприемачки ориентирани и покреативни, ќе успеат, барем донекаде, да ги амортизираат последиците од кризата преку користење интернет-трговија, продажба на производи преку телефонски нарачки, евентуално брзо реструктурирање за производи за кои има зголемена побарувачка во услови на пандемијата (маски и други заштитни средства за потребите на здравствениот сектор, средства за дезинфекција и сл.), што е можно бидејќи МСП се одликуваат со поголема флексибилност.

Досегашните пакет-мерки што ги опфаќаат овие бизниси не се доволни.

Во врска со поддршката на овие бизниси сугерираме:

- Неопходно е расположливите средства од Македонската банка за поддршка на развојот, кредитната линија од 5,5 милиони евра и кредитната линија од 8 милиони евра (дел од овие средства во Банката се водат вонбилансно, а дел се од компензациски фондови од странски линии кои порано се искористиле и се вратиле), значително да се зголемат за најмалку 150 милиони евра. Овој пристап не е нереален. Напротив, тој е возможен, но под еден услов.

Владата треба да го смени прифатениот неселективен пристап (барем, засега, таква е реториката) за помош на МСП. Тој пристап вели дека сите засегнати мали бизниси може и треба да добијат заеми од кредитните линии за потребата на МСП. Таква филозофија не прифаќаат ниту ММФ ниту Светска банка, ниту Европската инвестициска банка, ниту пак други странски институции кои се потенцијален извор на нови кредитни линии. Овие институции се свесни за болната вистина дека сите бизниси, во услови на тешка криза, не може да опстојат. Банкроти и губење на работни места ќе има, а лекот за справување со последиците од тоа треба да се бара на друга страна – зголемување на социјалните трансфери кои, во вакви услови, треба дополнително да се зголемат по обем и по структура. Апелите и исказите, кои најчесто доаѓаат од политичките партии, дека не смее да се изгуби ниту едно работно

место, колку и да се добронамерни, се неостварливи и се сведуваат на политичко-популистички искази. Затоа, Владата и соодветните министерства треба да осмислат селективна политика на пристап на малите бизниси кон кредитите од странските извори, со фокус на поддршката на фирмите кои имаат подобри економски и финансиски перформанси и реални шанси да ја пребродат кризата. Без таков пристап и без такви критериуми, странските институции нема да ни одобрат помош и кредитни линии за потребите на МСП. Ако ваквиот селективен пристап се прифати, потребно е следново:

– МБПР треба брзо да договори две кредитни линии од Европската инвестициска банка од по 50 милиони евра (вкупно 100 милиони евра) кои потоа би ги пласирала под поволни услови – ниски каматни стапки (кои државата треба да ги субвенционира) и подолг период на отплата на кредитите, се разбира, до оние фирми со подобра економска перформанса што ќе ги исполнат зацртаните критериуми.

– Потребно е да се испитаат можностите за мобилизирање и на други кредити за потребите на МСП од странски извори на финансирање во оваа фаза на кризата, но и за наредната – кога ќе почне трендот на заживување на економијата.

– Се разбира дека, со текот на времето, во зависност од тоа каква ќе биде патеката на инфекцијата со корона-вирусот (нејзиното времетраење, достигнувањето на врвот или пикот и спласнувањето на пандемијата) и какви ќе бидат случувањата во македонската економија, треба да се осмислуваат, во од, и други домашни извори на средства за справување со последиците од рецесијата. Лично мислам дека во Буџетот постојат можности и за дополнителни заштеди на средства, се разбира, без да се „чепка“ во основните приоритети – здравствениот систем и социјалните трансфери. За некои од нив говорев и на првиот состанок на Економскиот совет. Такви можности гледам во:

- Елиминирање на непродуктивните владини трошоци (мебел, автомобили, репрезентација и други несуштински расходи);
- Скратување на роковите и забрзување на постапката за поврат на ДДВ на фирмите кои го стекнале тоа право;
- Пролонгирање и скратување на дел од планираните капитални инвестиции;
- Пренамена на дел од средствата расположливи во владините буџетски програми за активни пристапи на пазарот на трудот (сега е време на зачувување на што поголем број од постојните работни места, а за креирање нови ќе се расправа по справувањето со пандемијата);

Пренамена на дел од средствата од Фондот за иновации и технолошки развој за справување со последиците од првата и втората фаза на кризата и сл